

varetog den Ret til Brug af Bøndejorden, som Fæstebondestanden i sin Heelhed uomtvistelig havde, og nu, da man seer, at det bliver farligt for Bøndestændens Bestaaen at lade dette Forhold gaae videre uden Statens Ledelse, er det, at der søles Nødvendigheden af en ny Lov, for at forebygge den truende Ulempe, ikke blot for Bøndestanden selv, men ogsaa for Landet i det Hele taget. — Man maa jo huske paa, at de, der have skullet vaage over Landbosforholdene, for det Meste have været Godseiere eller Godsforvaltere, og det er da naturligt, at saadanne Folk, naar de skulle varetage Bøndestændens Tarv i Kongens Regjering, have kunnet komme til at oversee denne Fare. Men jeg skal i Modsetning til hans Spørgsmaal tillade mig at stille et andet Spørgsmaal til den ærede Rigsdagsmand, og det er, om han kan nægte, at der er en Mængde af Love, der paa det Utvivlsomste vise, at Fæstebondestanden skal opretholdes i Brugen af Bøndejorden? Jeg skal i den Henseende nævne Forordningen af 14de Januar 1740, hvor Godseierne trues med, at de, hvis de lade øde Gaarde henligge, eller drage deres øde Gaarde ind under Høvedsgaarden, skulle fortabe alt deres øvrige Gods; fremdeles Forordningen af 6te Juni 1769, hvor denne Straf, som altsor stor, formindskes, men hvor Advarselen fornyes. Er det ikke et Beviis for, at det er en overmaade indskrænket Ret, Godseieren har til Bøndejorden, og er det ikke derfor en ligefrem Sag, at naar Staten vil have dette Forhold, er den nødsaget til at varetage ligesaa vel den ene Partis Ret som den andens og give hver af dem, hvad der tilkommer dem. Er det ikke naturligt, naar der skal foretages en Deling, at den da træder frem paa den Maade, som har været fremstillet i forskjellige Forslag, der i sin Tid ere komne frem fra en nedsat Commission, og som ogsaa findes i den foreliggende Dagsorden. Endvidere skal jeg nævne Forordningen af 1702 angaaende Borneoffabets Ophævelse, den viste, at der er en uomtvistelig Ret for Fæstebondestanden til bestandig at bruge denne Jord; men alle de nævnte Love vise tillige, at Staten bestandig har anseet sig for Herre over dette Forhold, og har den til enhver Tid været Herre over dette Forhold med Hensyn til Al-

meenvellet, saa maa den ligesaa vel have Ret til at have dette Forhold, naar Almeenvellet fordrer det.

Den samme ærede Rigsdagsmand fremkom, som sagt, med flere andre Uttringer, blandt andre ogsaa den, at Bønderne vare utilbøielige til at købe, og at man derfor ikke skulde opfordre Regjeringen til at fremkomme med en saadan Lov; men jeg troer rigtignok, at denne Uttring af ham har meget lidt at betyde, thi Grunden til, at Bønderne ikke ville købe, maa vistnok paa de fleste Steder søges deri, at der fordres ublue Priser.

Naar han endelig har talt om, at Bønderne og Herremændene nok skulde blive enige, og at Friheden i deres Enighed vilde have den fasteste Grundvold, saa vil jeg dog henstille til ham, om han ikke troer, at han rokker noget ved denne Grundvold for Friheden, naar han søger at sætte Splid mellem Bøndestændens enkelte Bestanddele, navnlig mellem Gaardmandsclassen paa den ene og Indsidderne og Huusmændene paa den anden Side. Jeg troer ikke, det er nogen rigtig fast Grundvold for Friheden, han skaber, naar han fremkommer med Uttringer af den communistiske Natur som dem, han sidst fremsatte, idet han sagde, at man ligesaa godt kunde give den Deel af Fæstegaardens Priis, som Staten i Salgstilfælde overtog, til Indsidderne, fordi de vare fattigere end Fæsterne, og derfor trængte mere dertil.

Grundtvig: Jeg skal først bemærke, at der er — jeg veed ikke, om det er en Trykfeil eller en Redaktionsfeil — under Nr. 5 i Beslutningen, som begynder med et „Dog“, der jo maatte sætte Nr. 5 i et Slags Modsetning til det Foregaaende, hvoraf Nr. 5 dog tvertimod er en Fortsættelse. Under Nr. 4 tales jo nemlig om Ophævelse af den Indskrænkning, som har ligget paa Bøndejord, idet den, naaget den folgtes, dog var undergIVEN Fæstetvang, og en Ophævelse deraf maa nødvendigviis forhøje Eiendommens Priis ved Auction, saa at den altsaa giver en Fordeel for Eieren. Nu staaer der imidlertid under Nr. 5: „Dog skal Godseieren være berettiget til for hver 9 Gaarde osv.“, hvorefter man maatte tænke, at det Forrige var til Tab for Godseieren, medens det Følgende